

HÖGSTA DOMSTOLENS BESLUT

meddelat i Stockholm den 4 april 2023

Mål nr

Ö 8346-22

PARTER

Klagande

RR

Ombud och offentlig försvarare: Advokat RB

Motpart

Riksåklagaren

Box 5553

114 85 Stockholm

SAKEN

Tillstånd till prövning i hovrätt av mål om överlämnande enligt en europeisk arresteringsorder

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Svea hovrätts beslut 2022-11-28 i mål B 13536-22

Dok.Id 256164

HÖGSTA DOMSTOLEN	Postadress	Telefon 08-561 666 00	Expeditionstid
Riddarhustorget 8	Box 2066	Telefax -	08:00–12:00
	103 12 Stockholm	E-post:	13:15–16:00
		hogsta.domstolen@dom.se	
		www.hogstodomstolen.se	

HÖGSTA DOMSTOLENS AVGÖRANDE

Högsta domstolen förklarar att RR, som är unionsmedborgare, ska jämföras med en svensk medborgare vid tillämpning av 2 kap. 5 § 6 lagen (2003:1156) om överlämnande från Sverige enligt en europeisk arresteringsorder.

Med ändring av hovrättens beslut meddelar Högsta domstolen prövningstillstånd i hovrätten.

RR ska fortsatt vara häktad i ärendet.

RB ska få ersättning av allmänna medel för försvaret av RR i Högsta domstolen med 24 660 kr. Av beloppet avser 13 653 kr arbete, 6 075 kr tidsspillan och 4 932 kr mervärdesskatt. Staten ska svara för kostnaden.

YRKANDEN I HÖGSTA DOMSTOLEN M.M.

RR har yrkat att beslutet om att överlämna honom till Polen för lagföring i enlighet med den europeiska arresteringsordern ska upphävas.

Riksåklagaren har motsatt sig att hovrättens beslut ändras.

Prövningstillstånd har meddelats i Högsta domstolen i enlighet med vad som framgår av punkten 4. I avvaktan på denna prövning vilar frågan om meddelande av prövningstillstånd i hovrätten.

SKÄL

Bakgrund

1. Den regionala domstolen i Łódź i Polen utfärdade den 19 maj 2022 en europeisk arresteringsorder som avser överlämnande av den polske medborgaren RR för lagföring av fem brott som påstås ha begåtts i Polen under åren 2006–2010.

2. Tingsrätten beslutade att RR skulle överlämnas till Polen i enlighet med arresteringsordern. Tingsrätten konstaterade att RR är bosatt i Sverige sedan mer än tio år samt att han arbetar, betalar skatt och har familj här. Enligt tingsrätten uppvisar han därmed en sådan anknytning till Sverige att han, när det gäller verkställighet av en eventuell påföljd, kan jämföras med en svensk medborgare vid en fördragskonform tolkning av bestämmelsen i 3 kap. 2 § lagen (2003:1156) om överlämnande från Sverige enligt en europeisk arresteringsorder (europeiska arresteringsorderlagen). Som villkor för överlämnandet föreskrev tingsrätten därför att han ska återföras till Sverige för att här verkställa påföljden om han i Polen döms till en frihetsberövande påföljd.

3. RR överklagade tingsrättens beslut. Hovrätten har inte meddelat prövningstillstånd.

Frågan i Högsta domstolen

4. Högsta domstolen har, med stöd av 54 kap. 12 a § rättegångsbalken, meddelat prövningstillstånd och beslutat att domstolen ska pröva frågan om RR, som är unionsmedborgare, ska jämföras med en svensk medborgare även vid tillämpning av 2 kap. 5 § 6 europeiska arresteringsorderlagen. Den bestämmelsen reglerar fall där överlämnande inte får beviljas till följd av preskription.

Allmänt om rambeslutet

5. Systemet med den europeiska arresteringsordern infördes genom Rådets rambeslut 2002/584/RIF av den 13 juni 2002 om en europeisk arresteringsorder och överlämnande mellan medlemsstaterna (rambeslutet). Syftet var att inom unionen införa ett förenklat och effektivare system för överlämnande av personer som har dömts för eller misstänks för brott.

Rambeslutet bygger på principen om ömsesidigt erkännande. Det innebär att en europeisk arresteringsorder utfärdad i en medlemsstat som utgångspunkt ska erkännas och verkställas i övriga medlemsstater utan någon mer omfattande prövning. En medlemsstat får inte vägra att erkänna och verkställa en arresteringsorder i andra fall än där det finns stöd för det i rambeslutet (jfr artikel 1.2 i rambeslutet och EU-domstolens dom den 6 oktober 2009, Wolzenburg, C-123/08, EU:C:2009:616, p. 57).

6. I Sverige har rambeslutet genomförts i huvudsak genom europeiska arresteringsorderlagen.

Hinder mot överlämnande på grund av preskription

7. Enligt 2 kap. 5 § 6 europeiska arresteringsorderlagen får överlämnande inte beviljas om påföljd för gärningen har bortfallit på grund av preskription eller inte längre kan dömas ut enligt svensk lag och gärningen helt eller delvis har ägt rum i Sverige eller den eftersökte är svensk medborgare.

8. Vägransgrunden har sin bakgrund i artikel 4.4 i rambeslutet där det anges att den verkställande rättsliga myndigheten får vägra att verkställa en arresteringsorder om åtal för brottet eller verkställigheten av straffet preskriberats enligt den verkställande medlemsstatens lagstiftning och gärningarna omfattas av denna medlemsstats behörighet enligt dess egen strafflagstiftning.

9. Den svenska lagstiftaren har alltså, i relation till rambeslutet, inskränkt vägransgrunden till att gälla i situationer där arresteringsordern antingen avser en svensk medborgare eller där gärningen har begåtts i Sverige. Generellt sett är det tillåtet att begränsa tillämpningsområdet för en vägransgrund (jfr t.ex. EU-domstolens dom i Wolzenburg, p. 58 och 59).

10. En förutsättning för att utrymmet att vägra överlämnande enligt 2 kap. 5 § 6 europeiska arresteringsorderlagen inte ska bli större än vad som är tillåtet enligt rambeslutet är att gärningen omfattas av svensk domstols behörighet (jfr p. 8). Denna förutsättning är i regel uppfylld, men det bör noteras bl.a. att den svenska jurisdiktionen över svenska medborgare inte är undantagslös (jfr 2 kap. 5 § brottsbalken som läst tillsammans med 2 kap. 3 § 2 samma balk innebär att det i regel uppställs ett krav på dubbel straffbarhet för att domsrätt ska föreligga).

Det unionsrättsliga förbudet mot diskriminering på grund av nationalitet

11. EU-domstolen har i flera avgöranden uttalat att medlemsstaterna, när de införlivar artikel 4.6 i rambeslutet, måste säkerställa att unionsmedborgare inte särbehandlas på grund av sin nationalitet i strid med det diskrimineringsförbud som numera framgår av artikel 18 i Fördraget om den Europeiska unionens funktionssätt (se bl.a. EU-domstolens dom i Wolzenburg p. 42–46 och EU-domstolens dom den 5 september 2012, Lopes Da Silva Jorge, C-42/11, EU:C:2012:517, p. 39).

12. Artikel 4.6 i rambeslutet anger att överlämnande för verkställighet kan vägras om den eftersökte uppehåller sig i, är medborgare eller bosatt i medlemsstaten och staten åtar sig att själv verkställa straffet. I rättsfallet Lopes Da Silva Jorge har EU-domstolen slagit fast att en medlemsstat vid genomförandet inte utan att åsidosätta förbudet mot diskriminering på grund av nationalitet kan avgränsa bestämmelsen till att enbart gälla de egna medborgarna och därmed undantagslöst och automatiskt utesluta unionsmedborgare från andra medlemsstater från vägransgrundens tillämpningsområde (se bl.a. p. 59).

13. På ett liknande sätt har EU-domstolen när det gäller utlämning till ett tredje land uttalat att en medlemsstat är skyldig att behandla en unionsmedborgare på samma sätt som landets egna medborgare under förutsättning att medborgaren är stadigvarande bosatt i medlemsstaten (se EU-domstolens dom den 13 november 2018, Raugevicius, C-247/17, EU:C:2018:898, p. 45–48).

14. Som framgått har EU-domstolens praxis inte gällt en situation av det slag som är aktuell i detta mål, dvs. där en medlemsstat har inskränkt tillämpningen av den vägransgrund som möjliggörs av artikel 4.4 till att enbart avse egna medborgare. Det står emellertid klart att den praxis från EU-domstolen som nyss har berörts är av betydelse också vid en bedömning av den situationen.

Den nu aktuella bestämmelsen ska tillämpas fördragskonformt

15. Bestämmelsen i 2 kap. 5 § 6 europeiska arresteringsorderlagen innebär att svenska medborgare behandlas på annat sätt än medborgare i andra medlemsstater. För att inte komma i strid med artikel 18 i Fördraget om den Europeiska unionens funktionssätt måste det finnas sakliga skäl för särbehandlingen (se t.ex. EU-domstolens dom i Wolzenburg p. 63).

16. Av förarbetena till den svenska bestämmelsen framgår att skälet till att det i vägransgrunden avseende preskription har införts en avgränsning till svenska medborgare är att det för Sverige var ett stort steg redan att möjliggöra utlämning av egna medborgare utan ett krav på dubbel straffbarhet. Det ansågs därför motiverat att behålla preskription som hinder för överlämnande av svenska medborgare. (Se prop. 2003/04:7 s. 88 f.)

17. Det framstår som klart att det varken med hänsyn till vad som angetts i förarbetena eller av annan anledning finns några från unionsrättslig synpunkt godtagbara skäl att inskränka tillämpningen av 2 kap. 5 § 6 till svenska medborgare. Bestämmelsen ska därför – för att undvika resultat som är oförenliga med fördraget – tillämpas fördragskonformt (jfr ”Utlämningen av unionsmedborgaren I” NJA 2019 s. 377 p. 21 och 22).

18. Detta innebär att unionsmedborgare vid tillämpning av 2 kap. 5 § 6 ska behandlas på samma sätt som svenska medborgare. Det finns inte skäl att här – till skillnad från fall när exempelvis 3 kap. 2 § tillämpas – uppställa krav på att unionsmedborgaren ska ha en särskild anknytning till Sverige.

19. Det finns samtidigt anledning att erinra om att 2 kap. 5 § 6 inte får tillämpas på ett sätt som gör att överlämning vägras i fler fall än vad artikel 4.4. i rambeslutet medger (jfr p. 5). Eftersom vägransgrunden i artikeln förutsätter att den verkställande medlemsstaten har domsrätt avseende de gärningar som arresteringsordern avser måste svenska domstolar vid tillämpning av 2 kap. 5 § 6 också pröva om gärningarna omfattas av svensk domsrätt.

Bedömningen i detta fall

20. RR är unionsmedborgare och det unionsrättsliga diskrimineringsförbudet gäller när frågan om överlämnande ska prövas. Det innebär att han ska jämföras med en svensk medborgare vid tillämpning av 2 kap. 5 § 6 europeiska arresteringsorderlagen.

21. Med hänvisning till den nu gjorda bedömningen ska tillstånd till målets prövning i hovrätten meddelas.

22. Det finns inte skäl att nu göra någon annan bedömning än att RR ska vara fortsatt häktad i ärendet.

I avgörandet har deltagit justitieråden Anders Eka, Stefan Johansson, Petter Asp (referent), Cecilia Renfors och Christine Lager
Föredragande har varit justitiesekreteraren Hanna Hallonsten